

DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.3-10
УДК 330.3(339.9)

Седікова І. О.

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри менеджменту і логістики,
Одеський національний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5684-6929>

Палвашова Г. І.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і логістики,
Одеський національний технологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0852-3397>

КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЯК БАЗИС ПРОТИДІЇ ГЛОБАЛЬНИМ ВИКЛИКАМ СЬОГОДЕННЯ

Мета статті полягає у концептуальному визначенні інклюзивного розвитку України, оцінці відповідності стану національної економіки стандартам інклюзивного розвитку та окресленні заходів державної політики, реалізація яких сприятиме його розвитку. **Методика дослідження.** Мета дослідження досягається за допомогою системного аналізу правових документів, комплексного огляду літератури та критичного аналізу літератури про інклюзивний розвиток. Спираючись на різноманітні джерела, включно з академічними дослідженнями, програмними документами та практичними прикладами, систематизацією та аналізом відомих теоретичних підходів до інклюзивного розвитку, визначенням факторів, які сприяють або гальмують успішну реалізацію інклюзивних ініціатив та рекомендаціями щодо стратегій протидії глобальним викликам через інклюзивний розвиток. **Результати дослідження.** Стаття пропонує глибоке осмислення ролі інклюзивного розвитку в сучасному світі, особливо в контексті зростаючих глобальних викликів. Зосереджуючись на питаннях соціальної, економічної та культурної інклюзії, автори статті аналізують, як інклюзивний підхід може стати ключовим інструментом для подолання різноманітних проблем, що стоять перед сучасним світом. Визначено концепцію інклюзивного розвитку як систематичний підхід, спрямований на створення умов для активного включення всіх членів суспільства, незалежно від їхньої раси, етнічної належності, статі, віку, інвалідності або інших особистих характеристик. Підкреслюється, що інклюзивний розвиток є не лише моральним і етичним вимогою, але й стратегічною необхідністю для забезпечення стабільності та сталого розвитку націй у світі, що зазнає складних трансформацій. Автори аналізують ключові проблеми, з якими стикаються сучасні суспільства, такі як економічна нерівність, соціальна інклюзія, кліматичні зміни, масштабні міграції тощо, і вказують на те, як інклюзивний підхід може сприяти вирішенню цих проблем. В статті надаються конкретні приклади успішних інклюзивних ініціатив у різних країнах та обговорюються можливі шляхи подальшої імплементації інклюзивних політик на різних рівнях, від місцевого до міжнародного. Показано, що для розвитку агропродовольчої системи інклюзивна модель трансформує парадигму економічного розвитку за рахунок оптимізації та модернізації економічної структури, забезпечення узгодженого вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. **Практичне значення одержаних результатів.** Розглянуто аспекти розширення методики оцінки рівня інклюзивного розвитку, а саме запропоновано використовувати її не лише для оцінки рівня інклюзивного розвитку агропродовольчої системи в Україні, але й для оцінки регіонального контексту. Автори зазначають, що це дозволить побудувати індикатори комплексного розвитку агропродовольчої системи в регіоні та типології для вдосконалення агропродовольчої політики. Показано, що інклюзивний розвиток є основою для сталого економічного, соціального та екологічного прогресу. Стимулюючи справедливі можливості, інклюзивні підходи пропонують шлях до більш стійких та інклюзивних суспільств. Крім того, у статті висвітлюється трансформаційний потенціал інклюзивного розвитку в різних секторах, починаючи від економіки та освіти до охорони здоров'я та інших. Загалом, стаття відображає сучасне уявлення про інклюзивний розвиток як важливу стратегію протидії глобальним викликам, закликаючи до спільних зусиль урядів, громадськості та міжнародних організацій для його реалізації. Вона надає підґрунтя для дискусій і подальших досліджень у сфері інклюзивного розвитку та його ролі в розв'язанні актуальних проблем сучасного світу. Відстоюючи інклюзивність і справедливість, зацікавлені сторони можуть створити більш справедливе та стає майбутнє для всіх, подолавши бар'єри бідності, нерівності та погіршення стану навколишнього середовища.

Ключові слова: інклюзивний розвиток, глобальні виклики, бідність, нерівність, стійкість, рівні можливості, людиноцентрична модель продовольчий ринок, агропродовольчі системи.

**THE CONCEPT OF INCLUSIVE DEVELOPMENT
AS A BASIS FOR FIGHTING TODAY'S GLOBAL CHALLENGES**

*The purpose of the article is to conceptually define the inclusive development of Ukraine, assess the state of the national economy in accordance with the standards of inclusive development, and outline state policy measures, the implementation of which will contribute to its development. **Research methodology.** The purpose of the research is achieved through a systematic analysis of legal documents, a comprehensive review of the literature and a critical analysis of the literature on inclusive development. Drawing on a variety of sources, including academic research, policy documents and practical examples, the systematization and analysis of known theoretical approaches to inclusive development, the identification of factors that facilitate or inhibit the successful implementation of inclusive initiatives and recommendations for strategies to counter global challenges through inclusive development. **Research results.** The article offers a deep understanding of the role of inclusive development in the modern world, especially in the context of growing global challenges. Focusing on issues of social, economic and cultural inclusion, the authors of the article analyze how an inclusive approach can become a key tool for overcoming various problems facing the modern world. The concept of inclusive development is defined as a systematic approach aimed at creating conditions for the active inclusion of all members of society, regardless of their race, ethnicity, gender, age, disability or other personal characteristics. It is emphasized that inclusive development is not only a moral and ethical requirement, but also a strategic necessity to ensure the stability and sustainable development of nations in a world undergoing complex transformations. The authors analyze the key problems facing modern societies, such as economic inequality, social inclusion, climate change, large-scale migration, etc., and indicate how an inclusive approach can contribute to solving these problems. The article provides concrete examples of successful inclusive initiatives in different countries and discusses possible ways of further implementation of inclusive policies at different levels, from local to international. It is shown that for the development of the agro-food system, the inclusive model transforms the paradigm of economic development due to the optimization and modernization of the economic structure, ensuring a coordinated solution to economic, social and environmental problems. **Practical significance of the obtained results.** Aspects of expanding the methodology for assessing the level of inclusive development are considered, namely, we propose to use it not only for assessing the level of inclusive development of the agro-food system in Ukraine, but also for assessing the regional context. The authors note that this allows to build indicators of the complex development of the agro-food system in the region and typologies for improving the agro-food policy. It is shown that inclusive development is the basis for sustainable economic, social and environmental progress. By promoting equitable opportunities, inclusive approaches offer a path to more sustainable and inclusive societies. In addition, the article highlights the transformative potential of inclusive development in various sectors, ranging from the economy and education to health and others. In general, the article reflects the current understanding of inclusive development as an important strategy to counter global challenges, calling for joint efforts by governments, the public, and international organizations to implement it. It provides a basis for discussions and further research in the field of inclusive development and its role in solving the current problems of the modern world. By advocating for inclusion and equity, stakeholders can create a fairer and more sustainable future for all, overcoming the barriers of poverty, inequality and environmental degradation.*

Key words: *inclusive development, global challenges, poverty, inequality, sustainability, equal opportunities, human-centered food market model, agro-food systems.*

Постановка проблеми та її актуальність.

Сучасний етап розвитку характеризується переходом до постіндустріального суспільства, головною відмінною особливістю якого є формуванням інноваційної економіки (економіки знань), «...заснованої на потоці інновацій, на постійному технологічному вдосконаленні, виробництві та експорті високотехнологічної продукції з високою додатковою вартістю...» [1]. Норт Д.К. у науковій праці «Institutions and economic growth: An historical introduction» визначає «світова економіка – складна система, що еволюціонує у процесі тісної взаємодії традиційних інститутів з новітніми структурами та відносин між ними». Розвиток сучасної світової економіки є процесом становлення як цілісної органічної системи.

Глобалістика світової економіки створює нове зовнішнє середовище задля економічного розвитку країн, застосовуючи нові підходи на основі взаємопов'язаних принципів: 1) застосування глобального підходу до складних проблем, що відображає зростаючу взаємозалежність усіх країн в єдиній планетарній системі; 2) пріоритетне врахування довгострокових наслідків глобальних процесів, відповідних політичних рішень і практичних заходів щодо їх реалізації; 3) розгляд усього комплексу сучасних проблем, включаючи політичні, соціально-економічні, культурні, технологічні та екологічні.

Проблема виживання людства є ключовою в глобалістиці. Вона охоплює широкий спектр питань і виходить за рамки задоволення економічних потреб (бідність, багатство) і стосується виживання

біосфери та екосистем. Глобалістика виконує низку важливих соціальних функцій, зокрема, інтегративну, світоглядну, прогностичну та аксіологічну. Враховуючи сучасні підходи слід розробляти нову методологію оцінювання результатів соціально-економічного розвитку країн, який, на нашу думку, повинен ґрунтуватися на принципах інклюзивного розвитку [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Моделі інклюзивного розвитку соціально-економічних систем розглядали такі зарубіжні вчені Д. Аджемоглу, Д. Робінсон, Е. Райнерт, С. Голандер, Р. Болинг, Дж. Подест, Дж. Гупта. Е. Дуфло, М. Тодаро та ін. Серед українських вчених можна виділити наступні наукові праці О.І. Амоші, В.Г. Анісімова, А.В. Базилюка, В.М. Гранатурова, В.М. Гейця, О.І. Павлова, С.М. Дидука, Т.Г. Затонацької, І.В. Тараненко та ін.

Мета статті полягає у концептуальному визначенні інклюзивного розвитку України, оцінці відповідності стану національної економіки стандартам інклюзивного розвитку та окресленні заходів державної політики, реалізація яких сприятиме його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція інклюзивного розвитку є відносно новим напрямом, яке вперше з'явилося у публікаціях Азіатського банку розвитку (2007 р.) та визначено як «стратегію забезпечення рівності та розширення прав і можливостей» [3]. Метою розробки цієї концепції було зменшення бідності, розвиток людського капіталу через освіту та охорону здоров'я, соціального капіталу, наприклад, через участь у процесах прийняття та управління державними рішеннями, розвиток місцевих громад. Передбачався гендерний розвиток (збільшення участі жінок у соціально-економічному житті), підвищення соціального захисту, шляхом зменшення ризиків та вразливостей, пов'язаних з віком, хворобами, інвалідністю, стихійними лихами, економічними кризами та конфліктами [3].

У галузі інституціональної економіки та інституційної історії Д. Аджемоглу та Дж. Робінсон, на початку 2000-х рр., розробляють концепції інклюзивних та екстрактивних інститутів. Протягом багатьох років вони займаються порівняльним аналізом розвитку країн Північної та Латинської Америки та концептуалізацією причин і факторів «успішної траєкторії» розвитку США та невдалих моделей розвитку країн Латинської Америки [4].

Дж. Гупта визначає інклюзивний розвиток як «комплекс політик, спрямованих на покращення соціального добробуту всіх верств населення та екологічності моделей розвитку» [5], іншими словами, інклюзивний розвиток фокусується, по-перше, на соціальних основах, які визначають соціальну інклюзію; по-друге, реляційний характер розвитку; по-третє, екологічні рамки, які визначають екологічну інклюзивність [5].

Головною відмінністю інклюзивного економічного зростання, згідно з моделлю інклюзивного розвитку, є необхідність врахування екологічних проблем та інтересів вразливих і бідних верств населення, оскільки, економічне зростання, що вимірюється лише цифрами, за принципами неоліберального капіталізму, не приділяє уваги соціальній інклюзії, не фокусується на захисті прав людини в усіх вимірах та заходах захисту довкілля. Оскільки зосередження уваги на неоліберальному капіталістичному зростанні посилює нерівність у багатьох країнах, що розвиваються, концепція інклюзивного розвитку, у свою чергу, покликана вирішити проблему структурної та системної нерівності, з якою, як правило, стикаються жінки, люди з обмеженими можливостями, корінна та сільська біднота [6].

Отже, слід констатувати, що окрім забезпечення високих і стабільних темпів економічного зростання та збереження довкілля, інклюзивний розвиток має надавати людям рівні можливості для реалізації свого людського потенціалу незалежно від статі, віку, етнічного походження, місця проживання тощо. На рис. 1 наведено послідовність трансформації моделі економічної динаміки у людиноцентричну модель інклюзивного розвитку.

У 2023 р. ООН провела аналіз інклюзивності розвитку 129 країн, на які припадає 93 % населення світу та 96 % світового ВВП, серед яких 28 належать до групи розвинених країн та 101 – до країн, що розвиваються (включаючи Україну) [7]. Згідно за результатами цього дослідження, серед розвинених країн за рівнем інклюзивного економічного зростання до першої п'ятірки країн увійшли Норвегія, Ісландія, Люксембург, Швейцарія та Данія. Групу країн, що розвиваються, очолили Литва, Угорщина, Азербайджан, Латвія та Польща.

Дослідження свідчить, що, незважаючи на існуючі значні розбіжності – середня загальна оцінка інклюзивного зростання в розвинутих економіках майже вдвічі вища, ніж у тих, що розвиваються, – деякі розриви скорочуються. Так, наприклад, у екологічній категорії країни з розвинутою економікою отримують в середньому 42,5 зі 100, у порівнянні з 31,3 для країн, що розвиваються, що є менш різким контрастом, ніж в економічній категорії, де оцінки становлять 41,7 і 14,7 відповідно [7]. Країни з розвинутою економікою (Люксембург, Швейцарія та Ірландія), продовжують лідирувати в загальному індексі. Сінгапур і Об'єднані Арабські Емірати є єдиними економіками, що розвиваються у ТОП-30. Сінгапур, наприклад, набрав 90,4 бали за умовами життя, випереджаючи багато розвинених країн. Аргентина, Бразилія, Чилі, Китай, Коста-Ріка, Малайзія, Таїланд, Туреччина, ОАЕ та Уругвай набрали більше 70 балів, що ближче до середнього показни-

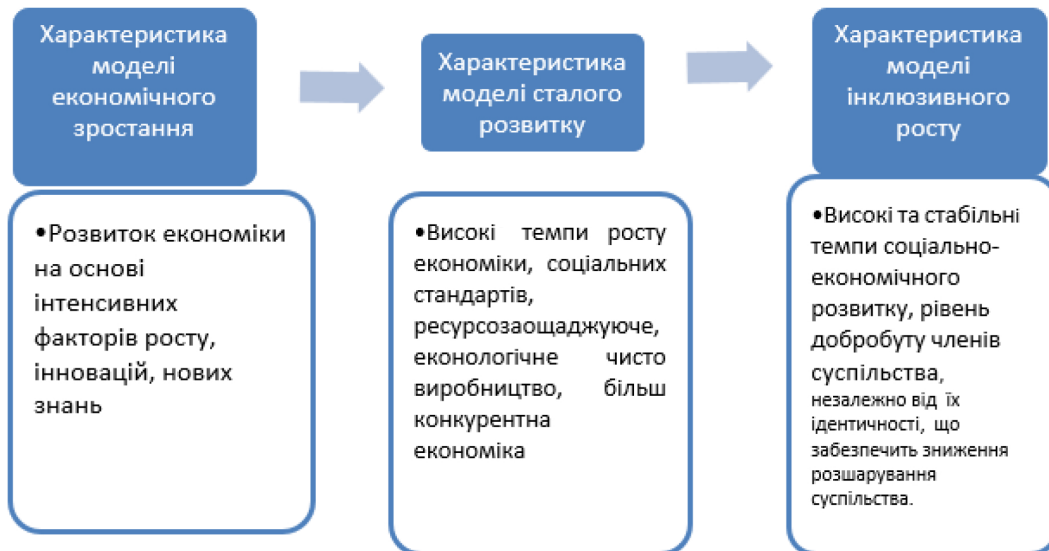

Рис. 1. Послідовність трансформації моделі економічної динаміки у людиноцентричну модель інклюзивного розвитку

Джерело: розроблено авторами на основі [6]

ка для розвинутих країн (85,3), ніж середнього для країн, що розвиваються (43,8) [8]. З точки зору рівності Китай (78,7), Мексика (77), Аргентина (76,8) і Намібія (75,3) відповідають середньому показнику для розвинутого світу (77,2), значно перевищуючи 45,2 у країнах, що розвиваються (див. рис. 2) [7].

У екологічній категорії такі країни, що розвиваються, як Сінгапур (58,6), Панама (48,3) і Домініканська Республіка (48), скорочують відставання від провідних розвинутих країн, таких як Данія (64,8), Ірландія (63,6) і Велика Британія (62,6), демонструючи успіхи в енергоефективності та викиді вуглецю.

За економічною категорією оцінки коливаються від 100 до 11,6, за житлові умови – від 100 до 55,8, за рівність – від 100 до 56,3. Але найбільша різниця спостерігається в екологічній стійкості, де оцінки коливаються від 100 до 4 [7]. Індекс підкреслює нагальну проблему розриву зв'язку між економічним зростанням, використанням природних ресурсів і відходами, оскільки розвинені економіки виробляють приблизно вдвічі більше відходів на душу населення, ніж країни, що розвиваються (див. рис. 3).

Люксембург, наприклад, який є лідером в економічному розвитку, виробляє приблизно 800 кг від-

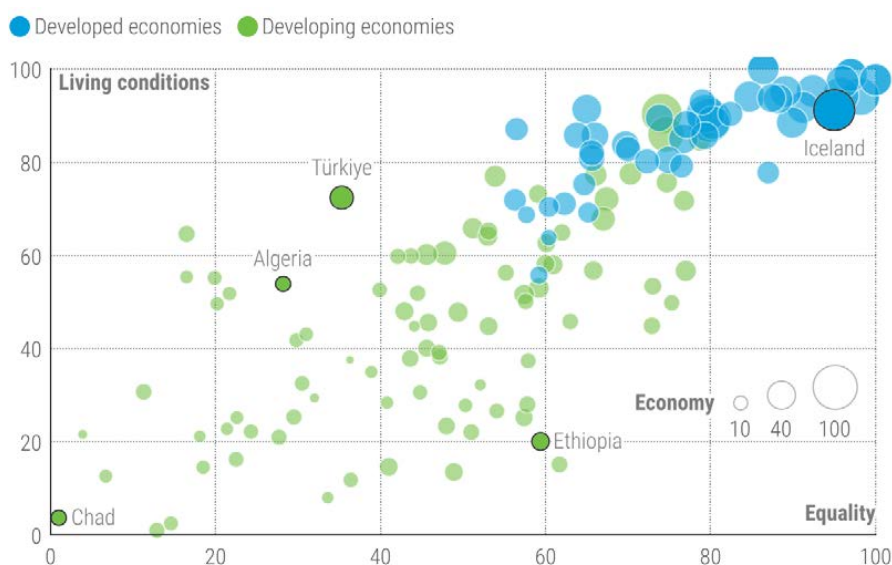

Рис. 2. Економічні показники, умови життя та рівність

Джерело: [7]

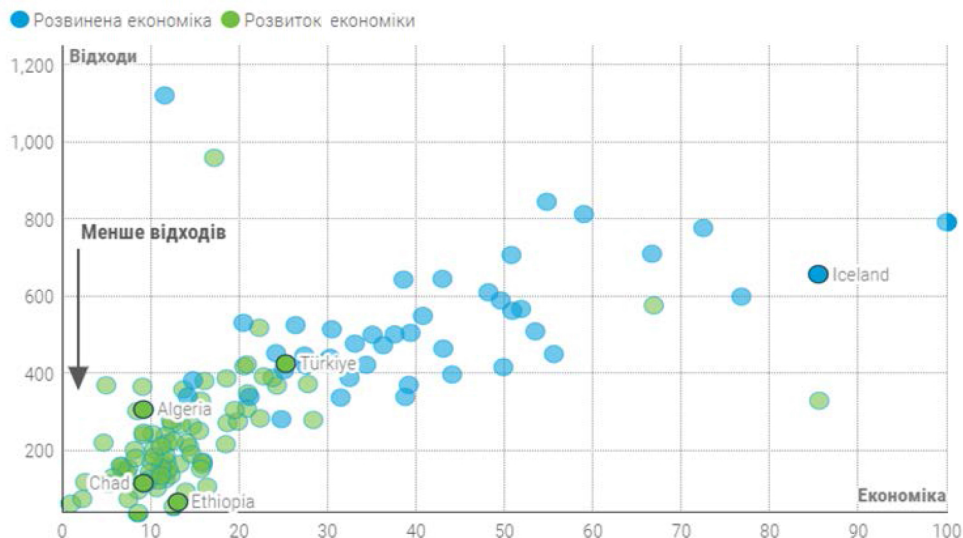

Рис. 3. Використанням природних ресурсів і побутових відходів (кг на душу населення), 2021 р.

Примітка: на рис. 3. порівнюється економічний вимір IGI (вісь X) і тверді побутові відходи (вісь Y). Тверді побутові відходи – це сукупність побутових, комерційних і організаційних відходів. Він виключає промислові, медичні, небезпечні, електронні та будівельні відходи та відходи знесення. Вісь ординат інвертована таким чином, що вище положення вказує на менше утворення відходів.

Джерело: [7]

ходів на людину щороку, що становить понад 2 кг щодня. З іншого боку, оцінки показують, що люди в Лесото виробляють лише 37 кг на душу населення щороку. Загалом найменш розвинені країни та малі острівні держави, що розвиваються, мають найнижчий рівень відходів на душу населення. Незважаючи на те, що вищий економічний результат і щільніше населення зазвичай створюють більше відходів, такі країни, як Японія, Південна Корея, показують, що можливе ефективне управління [7].

Поєднання еволюційного та інституціонального підходів щодо дослідження закономірностей розвитку агропродовольчої системи дозволило провести порівняльний аналіз екстрактивної та інклюзивної моделей та виявити принципові відмінності в механізмі формування та функціонування екстрактивних та інклюзивних інститутів, їх впливу на характер економічного зростання та ступінь раціонального розподілу ресурсів (див. табл. 1).

Особливості розвитку агропродовольчої системи обумовлені дією зовнішніх та внутрішніх факторів. Агропродовольча система представляє зріз соціально-економічних та науково-технологічних процесів, що охоплюють усі сфери економіки. Відмінною рисою її розвитку є багатокладність – технологіч-

на, і інституційна. Модернізовані на інноваційній основі транснаціональні холдинги співіснують із численними фермерськими господарствами. Агропродовольча система інтегрована у світовий продовольчий ринок, проте значну частину українського експорту становить продукція з низькою доданою вартістю, що зумовлює високі втрати на логістиці та операційних витратах. Реалізована нині модель соціально-економічного розвитку досі не вирішує соціальних проблем села. Істотною є диференціація рівня життя міського та сільського населення.

Кожен четвертий респондент скоротив або припинив сільськогосподарське виробництво через війну, причому в деяких областях, зокрема Дніпропетровській, Миколаївській, Одеській, Сумській та Чернігівській цей показник є вищим – понад 40% сільських домогосподарств у цих регіонах. Збільшення витрат на сільськогосподарське виробництво у зв'язку з війною як у рослинництві (72% домогосподарств), так і у тваринництві (64% домогосподарств) було досить відчутним по всій країні.

Більш ніж половина сільських домогосподарств по всій країні повідомили про зменшення доходів порівняно з аналогічним періодом минулого року. У прифронтових областях ця тенденція була більш

Особливості інклюзивної та екстрактивної моделей розвитку агропродовольчої системи

Ознака	Інклюзивна модель	Екстрактивна модель
Механізм створення	Знизу вгору і зверху вниз	Зверху вниз
Доступ до суспільних благ	Рівна доступність всім груп і верств населення. Ослаблення нерівності у сфері продовольчого забезпечення, освіти, охорони здоров'я.	Концентрація у малих груп (правлячих еліт). Посилення соціальної та регіональної диференціації в галузі фізичної та економічної доступності продовольства.
Механізм підтримки стійкості	Стійкість іманентно властива принципам інклюзивного розвитку, що спирається на включення всіх ресурсів. Інклюзивна модель сприяє стійкому розвитку сільських територій.	Стійкість штучно підтримується правлячим класом. Екстрактивна модель не сприяє вирішенню соціально-екологічних проблем, а й посилює їх.
Характер економічного зростання	Економічне зростання можливе як у коротко- та довгостроковому періоді, здійснюється за рахунок кількісних і якісних змін. Зростання рівня життя населення в довгостроковому періоді. Забезпечує реалізацію цілей сталого розвитку.	Економічне зростання можливе переважно в короткостроковому періоді та забезпечується за рахунок кількісних змін. Зростання рівня життя можливе в короткостроковому періоді. Веде до зростання антистійких трендів розвитку.
Раціональність розподілу ресурсів	Інститути дозволяють людям переходити від неефективних власників до ефективних.	Інститути підтримують усталені відпали, що дають їм ренту, не дозволяючи розвиватися новим технологіям.
Участь населення в управлінні економічною системою	Участь широких мас населення в управлінні державою ради суспільної користі, активний інституційний розвиток.	Участь обмежених груп населення. Інституційний розвиток обмежується інтересами правлячих еліт.

Джерело: розроблено авторами

виразною: у Сумській – 67%, Миколаївській – 65%, Донецькій – 63% та Запорізькій – 63%. Внутрішньо переміщені особи та ті, хто повернулися, більш вразливі до зменшення рівня доходів. Що стосується витрат на харчування, то більш ніж половина опитаних сільських домогосподарств повідомили, що в період з червня по вересень 2022 року витратили на харчування понад 50% своїх загальних витрат. У прифронтових областях майже кожен п'ятий респондент (18%) заявив, що витратив на харчування понад 75% загальних витрат домогосподарства. Оскільки війна триває, поточна ситуація, ймовірно, буде погіршуватись і надалі. На тлі зимового сезону та потенційного подальшого внутрішнього переміщення населення до сільської місцевості, спроможність сільського населення до виживання буде дедалі більше ускладнюватися. Надзвичайно важливо захистити ці домогосподарства від подальшого погіршення їхнього виробничого потенціалу, який є основою їхньої життєстійкості. У звіті зазначається, що підтримка виробництва продуктів харчування сільськими домогосподарствами є засобом пом'якшення негативного впливу війни на їхню продовольчу безпеку та засоби до існування, а також сприяє покращенню та підтримці потенціалу приймаючих сімей. Відновлення та підтримка дрібних агровиробників посилить та забезпечить внесок сільських домогосподарств у сільськогосподарську систему в цілому, а також збільшить переваги, які вони можуть отримати у відповідь. Крім того, надзвичайно важливо відстежувати ситуацію, яка по-

стійно змінюється, і продовжувати здійснювати додаткові дослідження та комплексні аналізи впливу війни на сільськогосподарську систему України для кращого забезпечення коротко-, середньо- та довгострокових дій [8].

Дані оцінки підтверджують, що у розвитку української агропродовольчої системи переважає екстрактивна модель. Така необхідна для розвитку агропродовольчої системи інклюзивна модель трансформує парадигму економічного розвитку за рахунок оптимізації та модернізації економічної структури, забезпечення узгодженого вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. Вона спирається на залучення всіх ресурсів, сприяє активізації інвестиційних та інноваційних процесів. Враховуючи, що особливістю сучасного етапу економічного зростання є вичерпання його можливостей, як двигун інклюзивного розвитку економіки можна використовувати потенціал цифровізації.

Модель інклюзивного розвитку є відмовою від зростання виробництва за будь-яку ціну. Інклюзивність дозволить мінімізувати наслідки нерівномірного розвитку економіки та забезпечити приховані резерви економічного зростання для досягнення цілей сталого розвитку. Наукове обґрунтування траєкторії переходу до інклюзивної моделі розвитку потребує розробки методики оцінки рівня інклюзивного розвитку Всесвітнім економічним форумом у Давосі було запропоновано індекс інклюзивного розвитку (IDI), апробований на даних 107 країн за критеріями зростання, справедливості та стійкості [9]. З урахуванням

специфіки аграрного сектора української економіки вважаємо за необхідне доповнення існуючої методики. До системи індикаторів розвитку агропродовольчої системи увійшли чотири групи.

Перша група «Зростання та розвиток» характеризує роль і місце аграрного сектору в економіці країни та ефективність використання людського капіталу. Друга група індикаторів дозволяє оцінити рівень інклюзивного розвитку через залучення всіх форм економічної діяльності, включаючи малий агробізнес, до формування продовольчих ресурсів. Сюди входять індикатори, що характеризують справедливість розподілу суспільних благ та рівність доступу до ресурсів серед усіх верств і груп населення. Третя група «Продовольча безпека» включає індикатори, що характеризують продовольчу самодостатність, фізичну та економічну доступність продовольства та стан продовольчої безпеки [10]. Індикатори екологічної сталості, що входять до четвертої групи, мають особливе значення для агропродовольчої системи. До них віднесено такі показники, як парникова інтенсивність сільськогосподарського виробництва, частка організацій, що впровадили екологічні інновації, та частка матеріалів, що були відновлені та знешкоджені.

Методологія може бути використана не лише для оцінки рівня інклюзивного розвитку агропродоволь-

чої системи в Україні, але й для оцінки регіонального контексту. Це дозволить побудувати індикатори комплексного розвитку агропродовольчої системи в регіоні та типології для вдосконалення агропродовольчої політики [11].

Висновки. Важливість цього дослідження для аграрних економік посилюється завдяки використанню ключових елементів парадигми інституційного середовища, що еволюціонує, та досвіду впровадження просторової, соціально-технологічної інклюзії. Це науково-практична демонстрація векторів змін в інституційних структурах – від домінуючих на сьогоднішній день видобувних інститутів до перспективних інклюзивних інститутів. Це дозволить продемонструвати принципи сталого розвитку агропродовольчих систем для досягнення цілей продовольчої безпеки. Типологія регіональних агропродовольчих систем за рівнем інклюзивності дозволить сформувати сучасний механізм адаптації та інституційної підтримки, що дозволить скоротити розрив у рівні фізичної та економічної доступності продовольства в країні за групами населення та регіонами, а також подолати нестійкі тенденції розвитку сільських територій, пов'язані з технологічною деградацією, загостренням екологічних та соціальних проблем у сільській місцевості.

Література:

1. North D.K. Institutions and economic growth: An historical introduction. *HESIS*. 1993. Vol. 1. No. 2. P. 69–91.
2. Світова економіка : навчальний посібник / за ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, Н.С. Логвінової. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 328 с.
3. Acemoglu D. Robinson J. The Role of Institutions in Growth and Development. 2008. Working paper, no. 10.3.
4. Acemoglu D., Robinson J.A. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty, Crown Publishing Group. 2012.
5. Gupta J., Baud I. et al. Sustainable Development Goals and Inclusive Development. Tokyo: United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability. 2014. No. 5.
6. Gupta J. Pouw, and Ros-Tonen A. Towards an Elaborated Theory of Inclusive Development. *European Journal of Development Research*. 2015. Vol. 27. No. 4.
7. UNCTAD's inclusive growth index underscores need to move beyond GDP. URL: <http://surl.li/ryyph>
8. Михальчук В. Україна: Нова оцінка ООН вказує на те, що сільські домогосподарства все більше потерпають від війни. Організація Об'єднаних Націй Україна. 2022. URL: <http://surl.li/rtzka>
9. Стратегічна робота ФАО по скороченню масштабів бідності у сільських районах. Продовольча і сільськогосподарська Організація Об'єднаних Націй. 2017. 28 с. URL: <http://surl.li/ryypo>
10. Changing the Conversation on Growth. Inclusive Growth: Concepts, Methods and Work Ahead. Background Note. Second OECD. Ford Foundation workshop. URL: https://www.oecd.org/inclusive-growth/events/Background%20Notes_IG%20Workshop_27%202%202014_US.pdf
11. Inclusive green Growth The Pathway to Sustainable Development. Washington. URL: <https://www.google.com/search?q=Inclusive+green+Growth+The+Pathway+to+Sustainable+Development.+Washington>

References:

1. North D. K. (1993) Institutions and economic growth: An historical introduction. *HESIS*, vol. 1, no. 2. pp. 69–91.
2. Kozak Yu. G., Kovalevskiy V. V., Loginova N. S. (ed) (2010) *Svitova ekonomika [World economy]: textbook*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury – Center of educational literature, 328 p.
3. Acemoglu D. & Robinson J. (2008) The Role of Institutions in Growth and Development. Working paper, no. 10.3.
4. Acemoglu D. & Robinson J. A. (2012) *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*, Crown Publishing Group.
5. Gupta J., Baud I. et al. (2014) *Sustainable Development Goals and Inclusive Development*. Tokyo: United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability, no. 5.

6. Gupta J. Pouw, and Ros-Tonen A. (2015) Towards an Elaborated Theory of Inclusive Development. *European Journal of Development Research*, vol. 27, no. 4.
7. UNCTAD's inclusive growth index underscores the need to move beyond GDP. Available at: <http://surl.li/ryyph>
8. Myhalchuk V. (2022) *Ukrayina: Nova otsinka OON vказuye na te, shcho silski domohospodarstva vse bil'she poterpayut vid viyny* [Ukraine: A new UN assessment indicates that rural households are increasingly suffering from the war]. Orhanizatsiya Ob'yednanykh Natsiy Ukrayina – United Nations Ukraine. Available at: <http://surl.li/rtzka>
9. *Stratehichna robota FAO po skorochennyu masshtabiv bidnosti u silskykh rayonakh* [Strategic work of FAO to reduce poverty in rural areas] (2017). *Prodovolcha i silskohospodarska Orhanizatsiya Ob'yednanykh Natsiy – Food and Agriculture Organization of the United Nations*. Available at: <http://surl.li/ryypo>
10. Changing the Conversation on Growth. Inclusive Growth: Concepts, Methods and Work Ahead. Background Note. Second OECD / Ford Foundation workshop. Available at: https://www.oecd.org/inclusive-growth/events/Background%20Notes_IG%20Workshop_27%20%202014_US.pdf
11. *Inclusive Green Growth The Pathway to Sustainable Development*. Washington. Available at: <https://www.google.com/search?q=Inclusive+green+Growth+The+Pathway+to+Sustainable+Development.+Washington>

Стаття надійшла до редакції 04.03.2024 р.